

SOSYAL, DUYGUSAL VE AHLAKİ GELİŞİM SÜREÇLERİ

ALGI, EMPATİ VE DUYGUSAL GELİŞİM BAĞLAMINDA SINIF İÇİ UYGULAMALAR

1. SOSYAL GELİŞİM

Tanım

Sosyal gelişim, bireyin toplum içinde başkalarıyla **sağlıklı, etkili ve uyumlu ilişkiler kurabilme, toplumsal kuralları benimseme ve sosyal rolleri üstlenebilme** becerilerini kazanma sürecidir.

Bu süreç, bireyin çocukluktan yetişkinliğe uzanan yaşamında kimliğini, aidiyet duygusunu ve kişilerarası ilişkilerini şekillendirir.

Kuramsal Temeller

1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson, bireyin yaşamı boyunca sekiz aşamadan geçtiğini ve her aşamada bir “psikososyal kriz” yaşadığını savunur. Sosyal gelişim, bu krizlerin sağlıklı çözümüyle gerçekleşir.

Eğitim açısından önemli aşamalar:

Dönem	Kriz	Sınıf Yansıması
İlkokul (6–11 yaş)	Başarıya karşı aşağılık duygusu	Başarılı olma fırsatları verilmezse çocuk kendini yetersiz hisseder.
Ergenlik (12–18 yaş)	Kimlik kazanımına karşı rol karmaşası	Öğrencinin “Ben kimim?” sorusuna yanıt aradığı dönemdir; öğretmen rehber rolündedir.

2. Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura)

Sosyal davranışlar, **gözlem ve model alma** yoluyla öğrenilir.

- . Öğrenciler öğretmen, ebeveyn veya arkadaşlarının davranışlarını model alır.
- . **Ödül ve ceza** sistemi, davranışın sürdürülmesini veya bırakılmasını etkiler.

Eğitimde yansıma:

- . Öğretmenler sosyal becerilerin doğrudan modeli olmalıdır.
 - . Grup çalışmaları, akran öğrenmesi ve işbirlikli etkinlikler sosyal öğrenmeyi destekler.
-

Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler

- **Aile:** İletişim biçimi, değer aktarımı ve rol model olma.
 - **Okul:** Akran ilişkileri, grup etkinlikleri, öğretmen tutumları.
 - **Kültür:** Sosyal normlar, roller, toplumsal beklentiler.
-

Sınıf Uygulama Örnekleri

- **Sorumluluk Paylaşımı:** Öğrencilerin sınıf içi görevler üstlenmesi (örneğin pano düzenleme, sınıf temsilciliği).
 - **Grup Projeleri:** İş birliği, yardımlaşma ve iletişimi geliştirir.
 - **Sosyal Problem Çözme Etkinlikleri:** Öğrenciler gerçek yaşamdan alınan sosyal ikilemler üzerine tartışır.
-

❖ 2. DUYGUSAL GELİŞİM

Tanım

Duygusal gelişim, bireyin duygularını **tanıma, ifade etme, düzenleme ve başkalarının duygularını anlama** becerilerini kazanma sürecidir.

Duygular, bireyin düşünme biçimini, kararlarını, sosyal ilişkilerini ve öğrenme motivasyonunu derinden etkiler.

Kuramsal Temeller

1. Goleman'ın Duygusal Zeka Kuramı

Goleman'a göre, okul ve yaşam başarısının önemli bir bölümü **duygusal zekâya (EQ)** bağlıdır.

Duygusal zekâ beş temel bileşenden oluşur:

Bileşen	Tanım	Sınıf Uygulaması
Öz farkındalık	Kendi duygularını tanıma	Duygu günlüğü tutma
Özdenetim	Duygularını kontrol edebilme	Nefes egzersizleri, sakinleşme
İçsel motivasyon	Kişisel hedeflere odaklanma	Kısa dönemli hedef belirleme
Empati	Başkalarının duygularını anlama	Rol yapma etkinlikleri
Sosyal beceriler	Sağlıklı ilişkiler kurma	Grup etkinlikleri, akran desteği

Duygusal Gelişimin Öğrenmeye Etkisi

- Duygusal olarak güvende hisseden öğrenci öğrenmeye daha açıktır.
- Olumsuz duygular (kaygı, korku) **çalışma belleğini sınırlar ve bilişsel yükü artırır.**
- Pozitif duygular ise **yaratıcılığı, motivasyonu ve katılımı artırır.**

Sınıf Uygulamaları

- **“Duygu Panosu” Etkinliği:** Öğrenciler günün başında duygularını bir renkle ifade eder.
- **Duygu Kartları:** Öğrenciler verilen durumlara uygun duyguyu seçer ve nedenini açıklar.
- **Sakinleşme Köşesi:** Özdenetimi desteklemek için sınıfta kısa süreli mola alanı.

🏛️ 3. AHLAKİ GELİŞİM

Ahlaki gelişim, bireyin **doğru-yanlış, adalet, sorumluluk, vicdan ve empati** gibi kavramlara dayalı kararlar verme becerisini kazanma sürecidir.

Bu süreç bilişsel (düşünme), duygusal (vicdan) ve sosyal (kurallar, normlar) boyutları içerir.

Kuramsal Temeller

1. Piaget'nin Ahlaki Gelişim Kuramı

- **7 yaş öncesi (heteronom ahlak):** Kurallar değişmez, cezadan korku belirleyicidir.
- **7 yaş sonrası (otonom ahlak):** Niyetler önem kazanır, adalet duygusu gelişir.

2. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı

Üç düzeyde altı aşamadan oluşur:

Düzye	Aşama	Özellik	Eğitim Örneği
1. Gelenek Öncesi	Ceza-itaat	Ceza korkusu ile doğru davranma	Kuralları ezberletmek yerine anlamını tartışmak
2. Geleneksel	İyi çocuk / Kanun düzen	Toplumun onayladığı davranış	Grup kuralları belirleme
3. Gelenek Sonrası	Toplumsal sözleşme / Evrensel ilkeler	Vicdan ve adalet temelli kararlar	Etik ikilem tartışmaları

Eğitimde Ahlaki Gelişim

- . Öğretmen **etik model** olmalıdır.
- . **Tartışma, rol oynama, hikâye analizi** gibi yöntemlerle öğrenciler ahlaki yargı geliştirebilir.
- . Örneğin: “Bir arkadaşın kopya çekerse ne yaparsın?” türü ikilemler üzerinden düşünme becerisi geliştirme.

4. ALGI (PERCEPTION)

Tanım

Algı, duyular aracılığıyla alınan bilgilerin zihinde anlamlandırılması sürecidir.

Algı, bireyin geçmiş deneyimleri, değerleri, beklentileri ve duygusal durumundan etkilenir.

Eğitimle İlişkisi

- . Öğrencinin öğretmen, arkadaş ve ders içeriğini nasıl **algıladığı**, öğrenme motivasyonunu ve katılımını belirler.
- . Aynı olay, farklı öğrenciler tarafından farklı algılanabilir (örneğin, bir eleştiri “rehberlik” olarak ya da “aşağılama” olarak algılanabilir).

Sınıf Uygulaması

- . **“Algı Farkı Etkinliği”**: Öğrencilere kısa bir hikâye okutulur, farklı öğrencilerden ne anladıkları sorulur. Algı farklılıkları tartışılır.
- . Öğretmen, öğrencilerin algılarını düzenli olarak geri bildirimlerle kontrol etmelidir:

“Benim söylediklerimi nasıl anladın?” sorusu, iletişimi güçlendirir.

❖ 5. EMPATİ

Tanım

Empati, bir başkasının duygularını ve düşüncelerini anlayarak kendini onun yerine koyabilme, ancak kendi benliğini koruyabilme becerisidir. Empati, duygusal zekânın en kritik bileşenlerinden biridir.

Empati Türleri

1. **Bilişsel Empati:** Karşıdakinin düşüncelerini anlama.
2. **Duygusal Empati:** Onun hissettiklerini hissetme.
3. **Şefkatli Empati:** Anlayıştan eyleme geçme (yardım etme davranışı).

Eğitimde Önemi

- Empatik öğretmen, öğrencinin duygusal ihtiyaçlarını fark eder, güvenli öğrenme ortamı oluşturur.
 - Empati, sınıfta **çatışma çözme, iş birliği, adalet** gibi değerlerin gelişmesini destekler.
-

Sınıf Uygulama Örnekleri

- **Rol Oynama:** “Kırılan bir öğrencinin yerine geçmek.”
- **Hikâye Empatisi:** Karakterlerin duygularını tartışmak (“Sen olsaydın ne hissederdin?”).
- **Empati Günlüğü:** Öğrenciler haftalık olarak “Bu hafta kimi anladım, nasıl hissettim?” yazar.

6. DUYGUSAL İKLİM VE SINIF YÖNETİMİ

Tanım

Sınıfın genel duygusal atmosferidir. Öğrencilerin kendilerini **değerli, anlaşılmış ve güvende hissettikleri** bir ortam, olumlu duygusal iklim olarak adlandırılır.

Öğretmen Davranışlarının Etkisi

- . **Pozitif geri bildirim** öğrencinin benlik saygısını artırır.
- . **Aşağılayıcı veya ilgisiz davranışlar** ise duygusal kopukluk yaratır.

Olumlu Duygusal İklim İçin Stratejiler

- . Öğrenciyi aktif dinleme.
- . Başarıları kadar çabayı da övme.
- . Kuralları birlikte belirleme.
- . Mizahı uygun şekilde kullanma.
- . Her öğrencinin farklılığını değerli görmek.

7. KAVRAMLAR ARASI İLİŞKİLER

Kavram	İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar	Eğitimsel Yansıma
Sosyal Gelişim	Ahlaki gelişim, empati	İş birliği, sosyal beceriler
Duygusal Gelişim	Algı, duygusal zekâ, öz farkındalık	Duygusal iklim, motivasyon
Ahlaki Gelişim	Vicdan, adalet, empati	Değer eğitimi
Algı	Dikkat, deneyim, beklenti	Öğretmen-öğrenci iletişimi
Empati	Duygusal zekâ, ahlaki gelişim	Anlayış, yardımlaşma, güven

❑ 8. SONUÇ

1. Öğrenme yalnızca bilişsel değil, **duygusal ve sosyal bir süreçtir.**
2. Öğretmen, öğrencinin **duygularını anlamadan** öğrenmeyi yönlendiremez.
3. **Empatik ve adil öğretmen davranışları**, öğrencinin ahlaki gelişimini destekler.
4. **Olumlu duygusal iklim**, öğrenmeyi kolaylaştırır, olumsuz duygular ise bilişsel yükü artırır.
5. Öğretmen adaylarının, kendi **duygusal farkındalıklarını geliştirmeleri**, etkili öğretim için gereklidir.

❓ Kavramlar Arası İlişki Haritası

Sosyal gelişim \leftrightarrow Duygusal gelişim \leftrightarrow Ahlaki gelişim

→ Bu üçü birbirini besler.

→ Algı ve empati, duygusal farkındalığın temelidir.

→ Ahlaki karar verme, duygusal farkındalık ve sosyal etkileşimle gelişir.

Ek Öneriler ve Genişletilmiş Uygulamalar

Sınıf Günlüğü Uygulaması: Öğrenciler haftalık olarak “Bu hafta sınıfta kendimi nasıl hissettim?” başlıklı kısa yazılar yazar.

Duygusal Harita: Öğrenciler duygularını renklendirilmiş kartlarla ifade eder.

Empati Panosu: “Arkadaşımı en iyi anladığım an...” temalı paylaşımlar.

Etik İkilem Tartışmaları: Ahlaki gelişim için gerçek yaşamdan ikilemler tartışılır (örneğin, adalet, yardım, dürüstlük).